

ÅLAND, EN PÄRLA I ÖSTERSJÖN

Henrik Nordström

Öar har en särskild tjusning. Varför? Den kända åländska författaren Valdemar Nyman skrev i sin bok "På åländska vägar" att dragningskraften till just öar hör samman med vår lust att leka Robinson Crusoe. Tjusningen ligger i förhoppningen att kunna skapa sig sitt eget lilla paradiset i en förunderlig miljö, en miljö som endast öar kan erbjuda.

För de flesta finländare är Åland ganska obekant och på så vis främmande. De finländare som däremot har besökt Åland kommer som regel tillbaka, åtminstone en andra gång, om inte fler.

Under mina snart fyrtio år inom turistbranschen på Åland har jag mött och umgåtts med ett stort antal besökare, såväl från övriga Finland som från andra länder i när och fjärran. Varje gång har jag blivit lika förvånad över hur lite omvärlden tycks veta om Åland och vad det är som sist och slutligen gör att turister och andra besökare fascineras och ofta förälskar sig i Åland när de väl har kommit hit.

Först lite fakta och historik

Åland är ett självstyrt, demilitariserat och enspråkigt svenskt landskap i Finland. Landskapet består av ca 6.500 öar som är större än 3.000 kvm. På huvudön, som är ca 50 km från norr till söder och ca 45 km från väst till öst, bor ungefär 90 % av landskapets 28.500 invånare. Ute i de sex skärgårdskommunerna som sammanbinder den åländska huvudön med den åboländska skärgården bor resterande knappa tio procent av befolkningen. Hela den åländska arkipelagen sammanbinds, dels av närmare 1.000 km allmänna vägar, och dels genom en väl utbyggd och välfungerande samhälls-

sfinansierad färjetrafik mellan huvudön och de större skärgårdsöarna.

En allmän missuppfattning är att det åländska samhället är slutet och att det är svårt att flytta till Åland för att bosätta sig här. Inget kunde vara mera fel. Var tredje ålänning är inflyttad och är således inte född på Åland, och de inflyttade har som regel haft lätt att finna sig tillrätta i det åländska samhället. Ännu mera anmärkningsvärt är att det för närvarande bor 80 olika nationaliteter på Åland, som talar 50 olika språk. Så man kan lugnt säga att Åland är ett såväl öppet som mångkulturellt samhälle, en plats där alla som vill kan finna sig en plats att slå rot.

Den åländska historien har varit såväl dramatisk som omvälvande, och allting har sin förklaring i Ålands geografiska läge i norra Östersjön. Likt ett strategiskt lås vid inloppet till Finska viken och Bottenhavet har Åland genom århundraden "frestat" stormakterna att kriga om herraväldet över Åland. Samtidigt har Åland alltid varit en viktig mellanhamn och ett etappmål för de handelsfartyg som har färdats längs de viktiga farlederna inom Östersjön, bland annat i riktning mot städer som St Petersburg. Med tiden har sedan allting smälts samman och utmynnat i de internationella beslut som i dag bildar stommen för den åländska självstyrelsen och Ålands speciella ställning som en demilitariserad och neutraliserad zon.

Så innan vi vandrar vidare in i dagens turistiska Åland så kan det vara bra att veta att Ålands självstyrelse och andra åländska särdrag – som ofta uppfattas som orättvisa förmåner – i själva verket är resultat av ren och skär, och ofta mycket självisk stormaktspolitik. När Åland demilitariserades 1856

*Åländska Segelsällskapets gästhamn, mötesplats för seglare från alla länderna runt Östersjön
Den populära paviljongen har funnits här sedan 1922 (Foto: Visit Åland)*

vid fredsfördraget mellan England och Frankrike å ena sidan, och tsarimperiet Ryssland å andra sidan, var det ingen som frågade den åländska lokalbefolkningen vad de tyckte om den saken. Och då Nationernas Förbund 1921 i Genève beslöt om Ålands statstillhörighet jämte självstyrelse och internationella garantier om språket och jordägan- det på Åland, ja då togs besluten stick i stäv med ålänningarnas vilja. Sedan är det förstås så att den åländska befolkningen med tiden, inte bara fogade sig i besluten, utan också har visat en förmåga att förvalta och framgångsrikt utveckla sin särställning som en självstyrd och demilitariserad del av Finland.

Finskspråkig turist på svenskspråkigt Åland - fungerar det?

Ett kort svar är att det fungerar, och som regel mycket bra. Rent statistiskt borde det inte vara möjligt eftersom ca 90 % av befolkningen har svenska som modersmål och endast fem procent finska, men på samma sätt som en humla rent teoretiskt inte kan flyga, men ändå gör det, klarar ålänningarna av att vara, förutom gästfria, också språkligt förståeliga för en finskspråkig turist. Då

sannfinländaren Timo Soini för några somrar sedan besökte Åland för att medverka i TV-programmet "Vaunu", vars programidé var att låta kända finländare konfrontera sina fördomar mot verkligheten, kunde han på finska helt problemfritt beställa Ålands pannkaka med sylt och vispgrädde på en av Mariehamns uteserveringar, och som avrundning på besöket framhöll Soini att han mycket väl kunde tänka sig att bo på Åland. Som en annan språklig kuriositet kan nämnas att prästerskapet på Åland för närvarande klarar av att bistå med kyrkliga förrättningar, såsom dop och bröllop, på åtta olika språk, bland annat på finska. Det är klart att ibland går det "hellre än bra", men som vi alla vet, finns den en vilja så finns det en väg.

Är det vägen eller målet som är det viktiga?

I fallet Åland kan man med fog fråga sig om det är resan över ett blånande hav och genom en förunderligt vacker skärgård ombord på ett passagerarfartyg som är höjdpunkten, eller om det är alla de minnesvärda, och ibland lite oväntade upplevelsorna som väntar Dig då Du väl är framme och har

stigit i land på Åland. Bland de närmare två miljoner passagerare som rent statistiskt ankommer varje år till en åländsk hamn ombord på ett fartyg eller ett flyg är det drygt 350.000 som stiger i land och skriver in sig som "riktiga" turister vid något hotell, någon stuga eller kanske vid en campingplats. En del väljer att komma med egen fritidsbåt och stannar då till vid en eller annan gästhamn på vägen genom den åländska skärgården. Alla tycks hitta vad de söker, även om de söker efter väldigt varierande slag av sevärdheter och upplevelser.

Det är klart att jag många gånger har ställt mig frågan vad det är som gör att så många turister år efter år väljer just Åland som sin turistdestination. Av erfarenhet vet jag att semesterledigheten upplevs som den kanske största bristvaran, så den planerar vi alltid med stor omsorg och med hög prioritet. En semester chansar man inte bort, den prickar man in i förvisning om att man har valt rätt destination.

Om jag som redan bor här skulle förflytta mig till andra sidan Skiftet, till någonstans i övriga Fin-

land, och sedan rikta blicken mot Åland, hur skulle jag tänka då? Det första som skulle väcka min nyfikenhet skulle förstås vara det klassiska målet, "En grön ö i ett blått hav". Sedan skulle jag nog "googla" in mig på förslagsvis golf och förmodligen hitta hemsidorna över en av Nordens populäraste golfanläggningar, närmare bestämt Ålands Golfklubb i Kastelholm, mitt på Åland, invid ett magnifikt medeltida slott. Och just där skulle jag sedan känna mig som Robinson Crusoe och skapa mig mitt eget lilla paradis på jorden. Allt som tynger och bekymrar mig skulle plötsligt vara som bortblåst. Tiden skulle förlora sin betydelse och jag skulle känna en inre harmoni. Allting skulle kännas så rätt och i en handvändning skulle jag förvandlas från försäljare till en semesterfirande turist. Och vem vet, vi kan träffas där i skogsbrynet, bekymmerslöst letande efter en golfboll. Eller Du kanske hellre väljer att tampas med en åtta kilos gädda i andra ändan av ön. Det är också en alldeles utmärkt upplevelse på det turistiska Åland.

Henrik Nordström

*VD för Ålands Turist & Konferens Ab
och ÅGK-golfare*